TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2018. gada 15. novembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Vienlīdzīga attieksme pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības – Direktīva 2000/43/EK – 3. panta 1. punkta g) apakšpunkts – Piemērošanas joma – Jēdziens "izglītība" – Tādu stipendiju piešķiršana, kuru mērķis ir atbalstīt pētniecības projektus vai studijas ārvalstīs un kuras piešķir privāts fonds – 2. panta 2. punkta b) apakšpunkts – Netieša diskriminācija – Minēto stipendiju piešķiršana ar nosacījumu, ka iepriekš Vācijā ir nokārtots pirmais valsts eksāmens tiesību zinātnēs (*Erste Juristische Staatsprüfung*)

Lieta C-457/17

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija) ir iesniegusi ar lēmumu, kas pieņemts 2017. gada 1. jūnijā un kas Tiesā reģistrēts 2017. gada 31. jūlijā, tiesvedībā

Heiko Jonny Maniero

pret

Studienstiftung des deutschen Volkes eV.

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētāja vietniece R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], kas pilda pirmās palātas priekšsēdētāja pienākumus, tiesneši A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*] (referents), E. Regans [*E. Regan*], K. G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*] un S. Rodins [*S. Rodin*],

ģenerāladvokāte: E. Šarpstone [*E. Sharpston*],

sekretāre: R. Šereša [*R. Şereş*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2018. gada 30. maija tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

– *H. J. Maniero* vārdā – *S. Mennemeyer*, *P. Rädler* un *U. Baumann*, *Rechtsanwälte*,

– *Studienstiftung des deutschen Volkes eV* vārdā – *E. Waclawik*, *Rechtsanwalt*, kā arī *G. Thüsing*, tiesību zinātņu profesors,

– Vācijas valdības vārdā – *T. Henze*, *M. Hellmann* un *E. Lankenau*, pārstāvji,

– Eiropas Komisijas vārdā – *D. Martin* un *B.-R. Killmann*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – vācu

noklausījusies ģenerāladvokātes secinājumus 2018. gada 11. septembra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Padomes Direktīvas 2000/43/EK (2000. gada 29. jūnijs), ar ko ievieš vienādas [vienlīdzīgas] attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības (OV 2000, L 180, 22. lpp.), 2. panta 2. punkta b) apakšpunkta un 3. panta 1. punkta g) apakšpunkta interpretāciju.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā, kurā *Heiko Jonny Maniero* ir vērsies pret *Studienstiftung des deutschen Volkes eV* (Vācu tautas studiju fonds, turpmāk tekstā – "Fonds") attiecībā uz prasību pārtraukt un aizliegt diskrimināciju, kas esot vērsta pret *H. J. Maniero* viņa vecuma vai piederības dēļ.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Saskaņā ar Direktīvas 2000/43 12. un 16. apsvērumu:

"(12) Lai nodrošinātu demokrātisku un tolerantu sabiedrību attīstību, kas pieņemtu visu personu līdzdalību neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības, īpašai rīcībai tās diskriminācijas jomā, kas sakņojas rasu vai etniskajā piederībā, būtu jāsniedzas plašāk par pieeju nodarbinātības un pašnodarbinātības pasākumiem un jāaptver tādas jomas kā izglītība, sociālā aizsardzība, tai skaitā sociālā nodrošināšana un veselības aprūpe, sociālās priekšrocības un piekļuve precēm un pakalpojumiem un to piegāde.

[..]

(16) Svarīgi, lai visas fiziskās personas tiktu pasargātas no diskriminācij[as] rasu vai etniskās piederības dēļ. [..]"

4 Šīs direktīvas 2. panta "Diskriminācijas jēdziens" 1. un 2. punktā ir noteikts:

"1. Šajā direktīvā vienādas attieksmes princips nozīmē to, ka nav ne tiešas, ne netiešas diskriminācijas rasu vai etniskas piederības dēļ.

2. Šā panta 1. punktā:

[..]

b) tiek pieņemts, ka netiešā diskriminācija iestājas tad, kad acīmredzami neitrāls noteikums, kritērijs vai prakse nostāda kādas rasu vai etniskas piederības personas īpaši nelabvēlīgā situācijā, salīdzinot ar citām personām, ja vien šāds noteikums, kritērijs vai prakse nav objektīvi attaisnojams ar tiesisku mērķi un ja vien tas nav proporcionāls un vajadzīgs šāda mērķa sasniegšanas līdzeklis."

5 Minētās direktīvas 3. panta "Piemērošanas joma" 1. punkts ir formulēts šādi:

"Nepārsniedzot [Eiropas Savienībai] piešķirtās pilnvaras, šo direktīvu piemēro visām personām gan valsts, gan privātajā sektorā, to skaitā arī valsts iestādēs, attiecībā uz:

[..]

g) izglītību;

[..]."

Vācijas tiesību akti

6 Direktīva 2000/43 Vācijas tiesībās ir transponēta ar 2006. gada 14. augusta *Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz* (Vispārējais likums par vienlīdzīgu attieksmi, *BGBl.* 2006 I, 1897. lpp.; turpmāk tekstā – "*AGG*").

7 Saskaņā ar *AGG* 1. pantu "Likuma mērķis":

"Šī likuma mērķis ir novērst vai atcelt jebkādu diskrimināciju, kas ir balstīta uz rasi vai etnisko piederību, dzimumu, reliģiju vai uzskatiem, invaliditāti, vecumu vai seksuālo identitāti."

8 *AGG* 2. panta "Piemērošanas joma" 1. punktā ir noteikts:

"Saskaņā ar šo likumu diskriminācija kāda no šī likuma 1. pantā minētā iemesla dēļ ir nelikumīga attiecībā uz:

[..]

7) izglītību."

9 *AGG* 3. panta "Definīcijas" 1. un 2. punkts ir formulēti šādi:

"1. Tieša diskriminācija ir tad, kad salīdzināmā situācijā pret vienu personu izturas, ir izturējušies vai izturētos sliktāk nekā pret citu personu kāda no 1. pantā minēto iemeslu dēļ. [..]

2. Netiešā diskriminācija ir tad, kad acīmredzami neitrāls noteikums, kritērijs vai prakse kāda no 1. pantā minēto iemeslu dēļ var radīt kādām personām īpaši nelabvēlīgu situāciju, salīdzinot ar citām personām, ja vien šāds noteikums, kritērijs vai prakse nav objektīvi attaisnojami ar tiesisku mērķi un ja vien tas nav samērīgs un vajadzīgs šāda mērķa sasniegšanas līdzeklis."

10 *AGG* 19. panta "Diskriminācijas aizliegums civiltiesiskajās attiecībās" 2. punktā ir paredzēts:

"Turklāt jebkāda veida nelabvēlīga attieksme rases vai etniskās piederības dēļ ir prettiesiska arī nodibinot, īstenojot vai izbeidzot citas civiltiesiskās attiecības 2. panta 1. punkta 5.–8. apakšpunkta izpratnē."

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

11 *H. J. Maniero* ir Vācijā dzimis Itālijas valstspiederīgais, kurš dzīvo Vācijā. 2013. gadā Erevānas *Haybusak* universitātē (Armēnija) viņš ieguva *Bachelor of Laws* universitātes diplomu.

12 Fonds ir Vācijā reģistrēta biedrība, kuras uzdevums ir, tostarp piešķirot stipendijas, veicināt universitātes izglītību jauniešiem, kuri, ņemot vērā viņu dotības zinātnē vai mākslā, kā arī šo jauniešu personības, ir spējīgi sniegt īpašus pienesumus vispārējo interešu labā.

13 2013. gada 11. decembra vēstulē *H. J. Maniero* lūdza Fondu sniegt informāciju par izvirzītajiem nosacījumiem, lai saņemtu stipendiju vienā no Fonda programmām "Bucerius Jura" (turpmāk tekstā – "*Bucerius Jura* programma"), kuras mērķis ir veicināt juridiskās pētniecības projektus vai studijas ārvalstīs.

14 2014. gada 17. janvārī Fonds informēja *H. J. Maniero*, norādot, ka stipendiju var saņemt vienīgi gadījumā, ja ir veiksmīgi nokārtots pirmais valsts eksāmens tiesību zinātnēs (*Erste Juristische Staatsprüfung*).

15 Tajā pašā dienā prasītājs atbildēja Fondam, norādīdams, ka viņa Armēnijā iegūtais piecu mācību gadu universitātes diploms esot pielīdzināms otrajam valsts eksāmenam tiesību zinātnēs (*Zweite Juristische Staatsprüfung*), jo tā ieguvējs varot ieņemt jurista amatu vai strādāt par advokātu šajā trešajā valstī. Viņš papildus ir norādījis, ka ar *Bucerius Jura* programmas stipendijas saņemšanai izvirzīto nosacījumu varot tikt pārkāpts vispārējais vienlīdzīgas attieksmes princips, jo šis nosacījums esot diskriminējošs etniskās vai sociālās piederības dēļ.

16 *H. J. Maniero* noteiktajā termiņā nepieteicās minētās programmas piedāvātajai stipendijai. Turpmākajā sarakstē ar Fondu *H. J. Maniero* apgalvoja, ka Fonda negatīvā attieksme viņu esot atturējusi no pieteikšanās.

17 *H. J. Maniero* vērsās pret Fondu ar prasību pārtraukt un aizliegt diskrimināciju viņa vecuma vai piederības dēļ, samaksāt 18 734,60 EUR un atzīt pienākumu atlīdzināt ar ceļa izdevumiem radušos papildu zaudējumus.

18 Pēc tam, kad Vācijas pirmās un otrās instances tiesas prasību neatzina, *H. J. Maniero* iesniedza kasācijas sūdzību *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa, Vācija).

19 Iesniedzējtiesa uzskata, ka pamatlietas risinājums ir atkarīgs, pirmkārt, no tā, vai tādu stipendiju piešķiršana, kuru mērķis ir veicināt pētniecības projektus vai studijas ārvalstīs un kuras piešķir reģistrēta biedrība, ietilpst jēdzienā "izglītība" Direktīvas 2000/43 3. panta 1. punkta g) apakšpunkta izpratnē. Šajā ziņā *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa) norāda, ka šīs direktīvas pamatā esošajā Eiropas Komisijas priekšlikumā ir minēts, ka "izglītība ietver dotācijas un stipendijas, vienlaikus pilnībā respektējot dalībvalstu atbildību par mācību saturu un izglītības sistēmu organizāciju, kā arī kultūru un valodu dažādību". Tā arī vēlas uzzināt, kādēļ rezultātā ir ticis atstāts tikai jēdziens "izglītība".

20 Otrkārt, gadījumā, ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, šī tiesa uzskata, ka pamatlietas risinājums papildus ir atkarīgs no tā, vai, piešķirot šīs stipendijas, nosacījums par pirmā valsts eksāmena tiesību zinātnēs nokārtošanu ir uzskatāms par tāda Savienības pilsoņa netiešu diskriminēšanu Direktīvas 2000/43 2. panta 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē, kurš ir ieguvis līdzīgu grādu valstī ārpus Eiropas Savienības situācijā, kad šī grāda iegūšanas vietas izvēle nav saistīta ar attiecīgās personas etnisko piederību, un šai personai, kuras dzīvesvieta ir Vācijā un ir teicamas vācu valodas zināšanas, ir bijusi iespēja Vācijā gan studēt tiesību zinātnes, gan nokārtot pirmo valsts eksāmenu tiesību zinātnēs.

21 Protams, kā to arī apgalvo *H. J. Maniero*, šāds nosacījums būtu nelabvēlīgs ārvalstu etniskās piederības personām ar ārvalstīs iegūtu līdzvērtīgu diplomu gadījumā, ja tām nav bijis iespējams studēt Vācijā, vismaz ne bez grūtībām.

22 Tomēr *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa) ir šaubas, vai *H. J. Maniero* pieder šādai grupai, pret kuru ir vērsta nelabvēlīga attieksme. Saskaņā ar šīs tiesas teikto pirmām kārtām *H. J. Maniero* esot teicamas vācu valodas zināšanas, viņš dzīvojot Vācijā un līdz ar to viņš bez grūtībām esot varējis studēt šajā dalībvalstī. Turklāt *H. J. Maniero* izvēle iegūt grādu Armēnijā neesot saistīta ar viņa etnisko piederību.

23 Otrām kārtām šī tiesa uzskata, kā tas arī izriet no 2015. gada 16. jūlija sprieduma lietā *CHEZ Razpredelenie Bulgaria* (C-83/14, EU:C:2015:480) 60. punkta, ka Direktīvas 2000/43 1. pantā un 2. panta 1. punktā paredzētais jēdziens "diskriminācija etniskās piederības dēļ" esot piemērojams neatkarīgi no tā, vai attiecīgais pasākums skar personas, kurām ir noteikta etniskā piederība, vai personas, kuras, lai arī tām nav minētās etniskās piederības, kopā ar pirmajām minētajām personām cieš no īpaši nelabvēlīgas situācijas, ko ir izraisījis šis pasākums.

24 Apstiprinošas atbildes gadījumā trešām kārtām, šīs tiesas ieskatā, ir jānoskaidro, vai ar diskriminējošiem kritērijiem nesaistīts *Bucerius Jura* programmas izglītības politikas mērķis var tikt uzskatīts par objektīvu attaisnojumu Direktīvas 2000/43 2. panta 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē.

25 Kā norādīts aicinājumā iesniegt pieteikumus, *Bucerius Jura* programmas mērķis, sniedzot atbalstu pētniecības projektiem vai studijām ārvalstīs, ir palīdzēt īpaši augsti kvalificētiem Vācijas tiesību zinātnes studējušajiem absolventiem iepazīt ārvalstu juridiskās sistēmas, iegūt ārvalstu pieredzi un valodu prasmes. Tomēr, tā kā šis mērķis nav saistīts ar diskriminējošu kritēriju, iesniedzējtiesa ieskatā, Fonda praktizētā rīcība neesot uzskatāma par netiešu diskrimināciju.

26 Šādos apstākļos *Bundesgerichtshof* (Federālā augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai tādu stipendiju piešķiršana, kuru mērķis ir atbalstīt pētniecības projektus vai studijas ārvalstīs un kuras piešķir reģistrēta biedrība, ietilpst jēdzienā "izglītība" Direktīvas [2000/43] 3. panta 1. punkta g) apakšpunkta izpratnē?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša:

Vai, piešķirot pirmajā prejudiciālajā jautājumā minētās stipendijas, atlases kritērijs par Vācijā nokārtotu pirmo valsts eksāmenu tiesību zinātnēs ir pretendenta netieša diskriminācija Direktīvas [2000/43] 2. panta 2. punkta b) apakšpunkta izpratnē, ja pretendents, kurš ir Savienības pilsonis, ir ieguvis līdzīgu grādu valstī ārpus Eiropas Savienības un šīs grāda iegūšanas vietas izvēle nav saistīta ar pretendenta etnisko piederību, tomēr viņam, pamatojoties uz dzīvesvietu Vācijā un teicamām vācu valodas zināšanām, tāpat kā Vācijas pilsonim bija iespēja pēc Vācijā pabeigtām tiesību zinātņu studijām nokārtot pirmo valsts eksāmenu tiesību zinātnēs?

Vai šajā gadījumā ir būtiski, ka stipendiju programmas mērķis bez piesaistes diskriminējošām īpašībām ir, sekmējot pētniecības un studiju projektu ārvalstīs, sniegt tiesību zinātņu studiju absolventiem Vācijā zināšanas par ārvalstu tiesību sistēmām, ārvalstu pieredzi un valodu zināšanas?"

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

27 Uzdodama pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa jautā Tiesai, vai Direktīvas 2000/43 3. panta 1. punkta g) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tādu stipendiju piešķiršana, kuru mērķis ir atbalstīt pētniecības projektus vai studijas ārvalstīs un kuras piešķir privāta biedrība, ietilpst jēdzienā "izglītība" minētās normas izpratnē.

28 Vispirms ir jānorāda, kā tas izriet no Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem, ka *Bucerius Jura* programmas pamatmērķis ir veicināt pieejamību pētniecības projektiem vai tiesību zinātņu universitātes studijām ārvalstīs, piešķirot dalībniekiem finansiālu atbalstu, ko veido pilna ikmēneša stipendija 1000 EUR apmērā (1500 EUR apmērā studijām Lielbritānijā vai Amerikas Savienotajās Valstīs), vienreizējs sākotnējais pabalsts 500 EUR apmērā, ceļa izdevumu kompensācija, kā arī pabalsts mācību maksas segšanai līdz 12 500 EUR, pilnībā sedzot mācību maksu, kas nepārsniedz 5000 EUR, un 50 % apmērā sedzot mācību maksu, kas pārsniedz 5000 EUR.

29 Tādēļ ir jāpārbauda, vai jēdziens "izglītība" Direktīvas 2000/43 3. panta 1. punkta g) apakšpunkta izpratnē ietver izglītības pieejamību, un apstiprinošas atbildes gadījumā – vai šis jēdziens var attiekties uz tādām stipendijām, kādas tiek piešķirtas *Bucerius Jura* programmas ietvaros.

30 Ir jāatgādina, ka, tā kā Direktīvā 2000/43 nav sniegta nekāda jēdziena "izglītība" definīcija, tad šī jēdziena nozīme un piemērošanas joma ir jānosaka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru, atbilstoši kurai ir jāņem vērā tā ierastā nozīme ikdienas valodā, ievērojot kontekstu, kādā tas tiek izmantots, un ar tiesisko regulējumu, kura daļu tas veido, īstenojamos mērķus (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2014. gada 3. septembris, *Deckmyn* un *Vrijheidsfonds*, C-201/13, EU:C:2014:2132, 19. punkts un tajā minētā judikatūra).

31 Vispirms, kā to arī ģenerāladvokāte ir norādījusi secinājumu 22. un 23. punktā, ar jēdzienu "izglītība" ierasti ikdienas valodā saprot zināšanu ieguves darbības vai procesus, kuros tiek nodota vai apgūta tostarp informācija, zināšanas, izpratne, attieksme, vērtības, prasmes, kompetences un uzvedība.

32 Tomēr, pat ja nav šaubu, ka jēdzienā "izglītība" tā ikdienas valodas izpratnē tiek iekļauta *Bucerius Jura* programmas atbalstītā pētniecība un tiesību zinātņu universitātes studijas, ir jākonstatē, ka pats jēdziens sevī neietver nedz pieejamību izglītībai, ne tāda finansiāla atbalsta sniegšanu, kāds ir minēts pamatlietā.

33 Tālāk attiecībā uz tiesiskā regulējuma, kurā ir izmantots jēdziens "izglītība", kontekstu ir jānorāda, ka tas ir ietverts Direktīvas 2000/43 3. pantā. Šis pants attiecas uz jomu, kurā materiāli tiek piemērota šī direktīva, kuras mērķis atbilstoši tās 1. pantam ir izveidot sistēmu diskriminācijas rasu vai etniskās piederības dēļ apkarošanai, lai dalībvalstīs īstenotu vienādas attieksmes principu.

34 Visbeidzot attiecībā uz šīs direktīvas īstenotajiem mērķiem tās 16. apsvērumā ir noteikts, ka ir svarīgi, lai visas fiziskās personas tiktu pasargātas no diskriminācijas rasu vai etniskās piederības dēļ.

35 Aplūkojot tieši Direktīvas 2000/43 materiālo piemērošanas jomu, no tās 12. apsvēruma izriet, ka, lai nodrošinātu demokrātisku un tolerantu sabiedrības attīstību, kas ļautu visu personu līdzdalību neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības, īpašai rīcībai tās diskriminācijas jomā, kas sakņojas rasu vai etniskajā piederībā, būtu jāsniedzas plašāk par pieeju nodarbinātības un pašnodarbinātības pasākumiem un jāaptver tās jomas, kas ir minētas šīs direktīvas 3. panta 1. punktā (spriedumi, 2011. gada 12. maijs, *Runevič-Vardyn* un *Wardyn*, C-391/09, EU:C:2011:291, 41. punkts, kā arī 2015. gada 16. jūlijs, *CHEZ Razpredelenie Bulgaria*, C-83/14, EU:C:2015:480, 40. punkts).

36 Tomēr, kā Tiesa jau ir nospriedusi, ņemot vērā Direktīvas 2000/43 mērķi un tiesību, uz kuru aizsardzību tā ir vērsta, dabu, kā arī to, ka ar šo direktīvu attiecīgajā jomā izpaužas vienlīdzīgas attieksmes princips, kas ir viens no vispārējiem Savienības tiesību principiem, kurš ir atzīts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 21. pantā, minētās direktīvas piemērošanas jomu nevar definēt ierobežoti (spriedumi, 2011. gada 12. maijs, *Runevič-Vardyn* un *Wardyn*, C-391/09, EU:C:2011:291, 43. punkts, kā arī 2015. gada 16. jūlijs, *CHEZ Razpredelenie Bulgaria*, C-83/14, EU:C:2015:480, 42. punkts).

37 Tā, kā to ģenerāladvokāte ir norādījusi secinājumu 32. un 34. punktā, Direktīvas 2000/43 3. panta 1. punkta g) apakšpunkta izpratnē no jēdziena "izglītība" teleoloģiskas interpretācijas izriet, ka, pirmkārt, piekļuve izglītībai ir uzskatāma par vienu no šī jēdziena pamataspektiem, jo izglītība nedrīkst būt nepieejama, un līdz ar to, ja piekļuves izglītībai stadijā tiek pieļauta diskriminācija, tad šīs direktīvas mērķis – cīnīties pret diskrimināciju izglītības jomā – nav sasniedzams.

38 Otrkārt, piekļuvi izglītībai veido izmaksas, kas ir saistītas ar dalību pētniecības projektā vai studiju programmā, un līdz ar to iekļaujas jēdzienā "izglītība", jo no tā, vai ir pieejami šādai dalībai nepieciešamie finanšu līdzekļi, var būt atkarīga pieejamība minētajam projektam vai programmai.

39 Tādējādi ir jāuzskata, ka tāds finansiāls atbalsts kā stipendijas ietilpst jēdzienā "izglītība" Direktīvas 2000/43 3. panta 1. punkta g) apakšpunkta izpratnē, ja pastāv pietiekami cieša saikne starp šo finansiālo atbalstu un dalību šajā jēdzienā ietilpstošā konkrētā pētniecības projektā vai studiju programmā. Tā tas jo īpaši ir gadījumā, kad šis finansiālais atbalsts ir saistīts ar potenciālo pretendentu dalību tādā pētniecības vai studiju projektā, kura atbalstīšanas mērķis ir pilnībā vai daļēji likvidēt potenciālos finansiālos šķēršļus šādai dalībai, un ar atbalsta palīdzību šis mērķis ir sasniedzams.

40 Tādējādi, neskarot iesniedzējtiesas veicamo izvērtējumu, šķiet, ka pamatlietā minētās stipendijas ir uzskatāmas par šādu gadījumu, jo ar tām, kā noprotams, var pilnībā vai daļēji likvidēt potenciālos finansiālos šķēršļus dalībai pētniecības projektos vai tiesību zinātņu universitātes studiju programmās ārvalstīs, veicinot, lai attiecīgie kandidāti varētu atļauties segt gan līdz ar atrašanos ārvalstīs pieaugušo dzīves dārdzību un ceļa izdevumus, gan arī ar minētajiem pētniecības projektiem vai studiju programmām saistīto mācību maksu.

41 Pretēji tam, kā apgalvo Fonds un Vācijas valdība, šos konstatējumus nevar atspēkot nedz ar apsvērumiem saistībā ar Direktīvas 2000/43 3. panta 1. punkta g) apakšpunkta izstrādāšanas vēsturi, nedz ar šī noteikuma mērķi.

42 Pirmkārt, kā to ģenerāladvokāte ir norādījusi secinājumu 43. punktā, no Direktīvas 2000/43 3. panta 1. punkta g) apakšpunkta izstrādāšanas vēstures nevar nepārprotami secināt, ka no Komisijas sākotnēji piedāvātās šīs direktīvas redakcijas formulējums "kas ietver dotācijas un stipendijas, vienlaikus pilnībā respektējot dalībvalstu atbildību par mācību saturu un izglītības sistēmu organizāciju, kā arī kultūru un valodu dažādību" likumdošanas procesā ir ticis svītrots tādēļ, ka Savienības likumdevējs būtu vēlējies ierobežot šī noteikuma piemērošanas jomu.

43 Otrkārt, kā to ģenerāladvokāte ir norādījusi secinājumu 44. un 45. punktā, nedz apstāklis, ka Direktīvas 2000/43 3. panta 1. punktā lielākajai daļai tajā uzskaitīto jēdzienu tvērums ir precizēts ar papildinošiem elementiem, nedz arī tas, ka arodmācības ir tieši minētas šīs direktīvas 3. panta 1. punkta b) apakšpunktā, nerada pienākumu minētās direktīvas 3. panta 1. punkta g) apakšpunkta izpratnē jēdzienu "izglītība" interpretēt šauri, kas ir pretrunā šā sprieduma 34.–36. punktā atgādinātajiem šīs direktīvas mērķiem.

44 Ņemot vērā visus iepriekš izklāstītos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild šādi – Direktīvas 2000/43 3. panta 1. punkta g) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tādu stipendiju piešķiršana, kuru mērķis ir atbalstīt pētniecības projektus vai studijas ārvalstīs un kuras piešķir privāts

fonds, šīs normas izpratnē ietilpst jēdzienā "izglītība", ja pastāv pietiekami cieša saikne starp šo piešķirto finansiālo atbalstu un dalību tādos pētniecības projektos vai studijās, kuri paši ietilpst minētajā jēdzienā "izglītība". Tā tas jo īpaši ir gadījumā, kad šis finansiālais atbalsts ir saistīts ar potenciālo pretendentu dalību tādā pētniecības vai studiju projektā, kura atbalstīšanas mērķis ir pilnībā vai daļēji likvidēt potenciālos finansiālos šķēršļus šādai dalībai, un ar atbalsta palīdzību šis mērķis ir sasniedzams.

Par otro jautājumu

45 Uzdodama otro jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2000/43 2. panta 2. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka situācija, kad dalībvalstī reģistrēts privāts fonds stipendijas pētniecības projektiem vai studijām ārvalstīs piešķir tikai tiem pretendentiem, kuri šajā dalībvalstī ir nokārtojuši tādu eksāmenu tiesību zinātnēs, kāds ir aplūkots pamatlietā, šīs normas izpratnē ir uzskatāma par netiešu diskrimināciju rases vai etniskās piederības dēļ.

46 Šī panta izpratnē netiešā diskriminācija iestājas tad, kad acīmredzami neitrāls noteikums, kritērijs vai prakse rada kādas rases vai etniskas piederības personām īpaši nelabvēlīgu situācijā, salīdzinot ar citām personām, ja vien šāds noteikums, kritērijs vai prakse nav objektīvi attaisnojams ar tiesisku mērķi un ja vien tas nav proporcionāls un vajadzīgs šāda mērķa sasniegšanas līdzeklis.

47 Jēdziens "īpaši nelabvēlīga situācija" šī noteikuma izpratnē nozīmē, ka īpaši kādas konkrētas rases vai etniskas piederības personas ir tās, kurām attiecīgā noteikuma, kritērija vai prakses dēļ ir radīta nelabvēlīga situācija (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2015. gada 16. jūlijs, *CHEZ Razpredelenie Bulgaria*, C-83/14, EU:C:2015:480, 100. punkts, un 2017. gada 6. aprīlis, *Jyske Finans*, C-668/15, EU:C:2017:278, 27. punkts).

48 Šis jēdziens ir piemērojams vienīgi situācijā, kad apgalvotā diskriminējošā pasākuma mērķis ir radīt nelabvēlīgu situāciju īpaši kādas etniskas piederības dēļ. Turklāt nelabvēlīgas attieksmes konstatēšana ir jāveic nevis vispārēji un abstrakti, bet īpaši un konkrēti, ņemot vērā attiecīgo labvēlīgo attieksmi (spriedums, 2017. gada 6. aprīlis, *Jyske Finans*, C-668/15, EU:C:2017:278, 31. un 32. punkts).

49 Šajā gadījumā nav šaubu, ka attiecībā uz pamatlietā aplūkoto stipendiju piešķiršanu Fonds izturas labvēlīgi pret tādu personu grupu, kuras ir izpildījušas nosacījumu par veiksmīgi nokārtotu pirmo valsts eksāmenu tiesību zinātnēs, savukārt tas izturas nelabvēlīgi pret grupu, kurā ietilpstošās personas šo nosacījumu nav izpildījušas.

50 Tomēr ir jākonstatē, ka tāpat kā apstākļos, saistībā ar kuriem 2017. gada 6. aprīlī ir pasludināts spriedums lietā *Jyske Finans* (C-668/15, EU:C:2017:278), Tiesas rīcībā esošajos lietas materiālos nekas neļauj secināt, ka nosacījums par pirmā valsts eksāmena tiesību zinātnēs nokārtošanu kādas konkrētas etniskas piederības personas skartu vairāk, nekā tas skar kādas citas etniskas piederības personas.

51 Līdz ar to jebkurā gadījumā šāds apstāklis nav pamats, lai konstatētu netiešu diskrimināciju.

52 Tādējādi uz otro jautājumu ir jāatbild šādi – Direktīvas 2000/43 2. panta 2. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka situācija, kad kādā dalībvalstī reģistrēts privāts fonds stipendijas pētniecības projektiem vai studijām ārvalstīs piešķir tikai tiem pretendentiem, kuri šajā dalībvalstī ir nokārtojuši tādu eksāmenu tiesību zinātnēs, kāds ir aplūkots pamatlietā, šīs normas izpratnē nav uzskatāma par netiešu diskrimināciju rases vai etniskās piederības dēļ.

Par tiesāšanās izdevumiem

53 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

1) Padomes Direktīvas 2000/43/EK (2000. gada 29. jūnijs), ar ko ievieš vienādas [vienlīdzīgas] attieksmes principu pret personām neatkarīgi no rasu vai etniskās piederības, 3. panta 1. punkta g) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tādu stipendiju piešķiršana, kuru mērķis ir atbalstīt pētniecības projektus vai studijas ārvalstīs un kuras piešķir privāts fonds, šīs normas izpratnē ietilpst jēdzienā "izglītība", ja pastāv pietiekami cieša saikne starp šo piešķirto finansiālo atbalstu un dalību tādos pētniecības projektos vai studijās, kuri paši ietilpst minētajā jēdzienā "izglītība". Tā tas jo īpaši ir gadījumā, kad šis finansiālais atbalsts ir saistīts ar potenciālo pretendentu dalību tādā pētniecības vai studiju projektā, kura atbalstīšanas mērķis ir pilnībā vai daļēji likvidēt potenciālos finansiālos šķēršļus šādai dalībai, un ar atbalsta palīdzību šis mērķis ir sasniedzams.

2) Direktīvas 2000/43 2. panta 2. punkta b) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka situācija, kad kādā dalībvalstī reģistrēts privāts fonds stipendijas pētniecības projektiem vai studijām ārvalstīs piešķir tikai tiem pretendentiem, kuri šajā dalībvalstī ir nokārtojuši tādu eksāmenu tiesību zinātnēs, kāds ir aplūkots pamatlietā, šīs normas izpratnē nav uzskatāma par netiešu diskrimināciju rases vai etniskās piederības dēļ.

[Paraksti]